

میزان تأثیر خشونت والدین بر گرایش فرزندان به اعتیاد

دکتر مهرداد نوابکش^۱، مریم ثابتی^۲

چکیده

بر اساس تحقیقات انجام شده، فرآیندهای اعتیاد، تحت تأثیر رفتارهای والدین است. این پژوهش، با هدف بررسی تأثیر خشونت والدین، در گرایش افراد به مصرف مواد، افراد مراجعه کننده به مراکز درمانی ترک اعتیاد شهرستان تهران و مقایسه آن با گروه عادی انجام شد. پژوهش حاضر یک طرح نیمه تجربی می باشد که در آن یکصد نفر از افراد مصرف کننده مواد که برای ترک به مراکز ترک اعتیاد مراجعه کرده بودند، با یکصد نفر افراد عادی که با روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب و از نظر برخی متغیرهای جمعیت شناختی با یکدیگر همتا شده بود مقایسه شدند. گردآوری داده ها بر اساس پرسشنامه های اطلاعات زمینه ای، آزمون های محقق ساخته انجام شد. داده های پژوهش با بهره گیری از شاخص آمار توصیفی، آزمون T، تحلیل شدند. یافته ها نشان داد که خشونت والدین تأثیر دارد بر گرایش فرزندان به اعتیاد با سطح اطمینان ۰/۰۰۰ درصد و همچنین ابعاد خشونت، خشونت جسمی با سطح اطمینان ۰/۰۰۰ درصد، خشونت جنسی با سطح اطمینان ۰/۰۰۰ درصد، خشونت اقتصادی با سطح اطمینان ۰/۰۳۶ درصد، خشونت اجتماعی با سطح اطمینان ۰/۰۳۶ درصد و خشونت روانی با سطح اطمینان ۰/۸۹ درصد معنا دار نبود. نتایج نشان می دهد که در نتیجه خشونت والدین می تواند به عنوان یک عامل آسیب پذیر، گرایش افراد را به مصرف مواد مخدر افزایش دهد و در نتیجه آموزشهای درمانی به خانواده ها در این مورد می تواند مؤثر باشد.

واژگان کلیدی: اعتیاد، خشونت، خشونت جسمانی، خشونت روانی، خشونت اقتصادی، خشونت اجتماعی، خشونت جنسی.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۸/۸/۲۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۸/۶/۱۰

۱- دانشیار گروه جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات (نویسنده عهده دار مکاتبات) mehrdad_navabakhsh@yahoo.com

۲- کارشناس ارشد (پژوهشگری علوم اجتماعی) دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

مقدمه

از منظر جامعه‌شناسی، اعتیاد، آسیبی اجتماعی است که تحت شرایط خاص اجتماعی، در طول زمان ایجاد می‌شود و تحت شرایطی نیز افزایش یا کاهش می‌یابد. تحقیقات نشان می‌دهد که افراد در معرض خطر اعتیاد، معمولاً از اقشار محروم جامعه، فاقد امکانات کسب مهارت و سواد بالا، مهاجران روستائی و افراد فاقد خانواده گرم و صمیمی هستند که به لحاظ اشتغال و درآمد نیز مشکلاتی دارند. چنانچه به اختصار علل - گرایش به اعتیاد بررسی شود، عوامل در سه سطح کلان، میانی و خرد قابل تبیین می‌باشد (طایفی، ۱۳۸۱، ص ۳۱). خانواده بعنوان کوچکترین واحد اجتماعی اساس تشکیل جامعه و حفظ عواطف انسانی است. یکی از عوامل موثر در رفتار فرد خانواده می‌باشد. در یک خانواده شکل کار و طرز ارتباط اعضای خانواده به گونه‌ای است که محیط خانواده را برای تامین احتیاجات اساسی کودکان چه زمینه جسمانی و چه روانی مساعد می‌سازد. اساساً یکی از کارکردهای خانواده اجتماعی کردن طفل و تعلیم و تربیت وی می‌باشد و هر گونه نارسایی در عملکرد خانواده تاثیرات نامطلوبی در بهنجار نمودن فرزندان می‌گذارد. تحقیقات زیادی گویای این واقعیت است که در پس بسیاری از بزه‌کاریهای کودکان و نوجوانان، کانون خانواده متلاشی است (نقدی، ۱۳۷۴، ص ۶).

بیان مسأله

اعتیاد به مواد مخدر، به عنوان جدی‌ترین مسأله اجتماعی در ایران، و جوه مختلف جامعه‌شناسی، روانشناسی، حقوقی، اقتصادی، سیاسی و... دارد. به اعتقاد صاحب نظران، اعتیاد زمینه‌ساز بسیاری از آسیب‌های اجتماعی به ویژه بزه‌دیدگی جوانان است. بیش از ۶۰ درصد از زندانیان کشور، به جهت اعتیاد و قاچاق مواد مخدر مجرم شناخته شده‌اند. مردان، اکثریت معتادان به مواد مخدر را تشکیل می‌دهند و در نقش همسر یا پدری معتاد، تهدیدی جدی بر حیات فردی و خانوادگی و آسیبی عمیق بر کیان خانواده محسوب می‌شوند. بدین لحاظ در این نوشتار تلاش شده است به جهت گسترده‌گی، عمق و دامنه تخریب این معضل اجتماعی، برخی از علل و عوامل گرایش به مصرف مواد مخدر، پیامدهای اعتیاد، راهکارها و راهبردهای پیشگیری از این معضل، بحث و بررسی شود (محبوبی منش، ۱۳۸۰، ص ۴۱).
باتوجه به اینکه اعتیاد به عنوان یک مشکل، و به عنوان یک معضل دامنگیر انسان هادر جوامع مختلف بوده و هست، به موازات افزایش دانش انسان، اعتیاد نیز گسترش یافته و از پیچیدگی بیشتری برخوردار شده است.

میزان تأثیر خشونت والدین بر گرایش فرزندان به اعتیاد..... ۴۹

باتوجه به آسیب پذیری کشورمان نسبت به گسترش مصرف مواد مخدر لازم است مطالعات علمی همه جانبه ای در راستای مبارزه با این بیماری اجتماعی به عمل می آید. از آنجائیکه تجارت مواد مخدر دو مین تجارت سودآور پس از تجارت تسلیحات در سطح جهان می باشد، سرمایه گذار یهای وسیعی از سوی سوداگران بین المللی در جهت گسترش این پدیده شوم به عمل آمده. یکی از راههای مقابله با گسترش این معضل اجتماعی، توسعه مرزهای علمی در این حیطه می باشد (صفری، ۱۳۸۳، ص ۲).

خصوصیات روانی - شخصیتی معتادان به مواد مخدر، صر فآناشی از مواد مخدر نیست، بلکه معتادان قبل از اعتیاد دارای نارسایی های روانی و شخصیتی (خانوادگی) ع دیده ای بوده اند که بعد از اعتیاد به صورت مخرب تری ظاهر و تشدید شده، لذا مسئله معتاد، تنها مواد مخدر نیست، بلکه در اصل رابطه متقابل شخصیت او و اعتیاد مطرح است.

هدف تحقیق

هدف کلی

میزان خشونت والدین بر گرایش فرزندان به اعتیاد.

اهداف جزئی

- تعیین میزان خشونت جسمانی در گرایش جوانان به اعتیاد.
- تعیین میزان خشونت روانی در گرایش جوانان به اعتیاد.
- تعیین میزان خشونت اقتصادی در گرایش جوانان به اعتیاد.
- تعیین میزان خشونت اجتماعی در گرایش جوانان به اعتیاد.
- تعیین میزان خشونت جنسی در گرایش جوانان به اعتیاد.
- ارائه راهکاری مناسب در جهت خشونت کمتر در خانواده ها.

ادبیات تحقیق

نمونه ای از کارهای تحقیقی که در این راستای انجام گرفته است، اخوت، (۱۳۵۵) [۱] در پژوهشی، صفات و ویژگیهای شخصیتی معتادان ایرانی را مورد پژوهش قرار داده است و نتایج حاصل از آنها نشان می دهد که معتادان مورد مطالعه، افرادی بودند از لحاظ عاطفی نابالغ، عصیانگر، بی قرار، دارای احساس خصومت و عدم رشد اجتماعی (اخوت، ۱۳۵۶).

براهنی (۱۳۵۵). در بررسی خصوصیات روانی و شخصیتی معتادان توسط این محقق تعداد ۱۰۳ نفر معتاد در گروه سنی ۴۰-۲۰ سال به وسیله پرسشنامه مانسون [۲] مورد آزمون قرار گرفتند و نتایج بدست آمده از

۵۰..... پژوهش نامه علوم اجتماعی ، سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۸۷

این تحقیق، میزان بالای افسردگی، اضطراب، احساس تنهایی، فقدان روابط عاطفی، بی‌زاری و احساس بی‌کفایتی را در افراد معتاد مشخص نمود (علیزاده، ۱۳۵۹).

مصلحی، بررسی مشکلات عاطفی جوانان معتاد، پایان‌نامه ارشد مشاوره (۱۳۵۹). به استناد یافته‌های این پژوهش می‌توان افسردگی را هم به عنوان علت و هم به عنوان نتیجه اعتیاد به مواد مخدر مورد توجه قرار داد. اعتماد به نفس پایین، توقع حمایت، بدبینی، اضطراب، ناامیدی، نارضایتی، احساس تنهایی و بیهودگی در گروه آزمایش این تحقیق نشان داده شده است (مصلحی، ۱۳۵۹).

علیزاده، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی (۱۳۵۹). در این تحقیق، تحت عنوان بررسی تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی و بعضی ویژگی‌های شخصیتی بر اعتیاد در گروه سنی ۳۵ تا ۱۵ ساله، نشان داده است که اختلالات روانی و شخصیتی در افراد معتاد بیشتر از افراد غیر معتاد است و افراد معتاد، عصبی تر، مضطرب تر، دارای احساس بی‌کفایتی و عدم اعتماد به نفس، و درون‌نگرتر از افراد عادی بودند (علیزاده، ۱۳۵۹). فرجاد و دیگران (۱۳۶۵). در پژوهش انجام شده، تحت عنوان بررسی علل روانی اجتماعی اعتیاد، ضمن بررسی علل و عوامل مختلف موثر در اعتیاد افراد معتاد در ایران علل و عوامل شخصیتی و روانی نیز مورد ارزیابی و بررسی قرار گرفته است و ویژگی‌های روانی، معتادان به مواد مخدر از جنبه‌های مختلف (افسردگی، پرخاشگری، اضطراب، حساسیت‌های میان‌فردی) با خصوصیات روانی و شخصیتی افراد غیر معتاد با استفاده از آزمون SCL-90 در همان زمینه مقایسه شده است و نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که - افراد معتاد در جنبه‌های مورد آزمون با افراد عادی تفاوت دارند و تفاوت ذکر شده در جهت بیشتر بودن این ویژگی‌ها در افراد معتاد بود (فرجاد، ۱۳۶۵).

فرانسیسکو [۳]، لوسیو [۴] و گیما [۵] (۱۹۸۱). این تحقیق در فاصله بین سال ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۶ به - منظور مشخص نمودن صفات و خصوصیات مشترک روانشناختی افراد معتاد و بر روی ۶۰ نفر جوانان - ایتالیایی انجام گرفته است و نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که خصوصیات چونی سادگی، رشد نیافتگی، عدم ادراک درست واقعیت‌های بیرونی، تسلط احساس بر عقل، برون‌گرایی در هنگام عدم مصرف - و درون‌گرایی در حین مصرف مواد مخدر، پایین بودن سطح همدلی با دیگران، خصومت نسبت به - اجتماع و خودکنترلی ضعیف در معتادان مشاهده می‌شود. نتایج همچنین نشان دادند که تعداد ۷۲٪ آزمودنی‌ها معتاد دارای ساختار شخصیتی شکننده بودند و ۷۰٪ آنها در روابط خانوادگی مشکل داشتند (اورنگ، ۱۳۶۷).

میزان تأثیر خشونت والدین بر گرایش فرزندان به اعتیاد..... ۵۱

رنساویل [۶]، وایزمن میرنا [۷] و کلیر [۸] (۱۹۸۳). در این تحقیق پیمایشی، به منظور ارزیابی میزان افسردگی در معنادان، تعداد ۵۳۳ معتاد درمان شده و درمان نشده در طی یک مصاحبه سازمان یافته، مورد بررسی قرار گرفته. نتایج بدست آمده نشان داد که دوره های افسردگی در بین معتادان خیلی بیشتر از افراد عادی است و ۵۰ درصد آنها حداقل یک دوره افسردگی را در طول زندگی خود گزارش کرده اند و همچنین ۲۵ درصد آنها در وضعیت افسردگی به سر می برند. اغلب گزارشها به بروز اولین دوره افسردگی بعد از استفاده از مواد مخدر اشاره کرده اند، نشانه های افسردگی در معتادان به مواد مخدر، درجات بالایی از نوسان را در زمانهای مختلف نشان می دهد و افراد معتاد در وضعیت افسردگی احتمال کمتری داشت که از مواد مخدر امتناع کنند و معلوم شد که افسردگی با اختلالات و آسیبهای دیگر شخصیتی نیز ارتباط دارد. و همچنین به احتمال زیاد افسردگی باعث به دنبال درمان گشتن می شود (دلور، ۱۳۷۱).

وایزمن [۹]، داگلاس [۱۰] و فیشر [۱۱] (۱۹۸۹). داده ها و اطلاعات به دست آمده از ۱۲۶ نفر چیکانو و ۱۱۴ نفر انگلوی مردم معتاد به هرئین در گروه سنی ۱۷ تا ۴۹ سال و پذیرش شده در یک دوره و برنامه اعتیاد بررسی شد تا معلوم شود، دستگیر شدن قبل یا بعد از اعتیاد با مقیاسهای پرسشنامه شخصیتی MMPI ارتباط دارد یا نه، نتایج به دست آمده نشان داد که انگلوهایی که قبل از اولین بار مصرف مواد روان گردان دستگیر شده بودند نمره های آنها به طور وضوح در اسکیزوفرنیا و پارانو یا در سطح بالایی قرار داشت. یافته ها همچنین ارتباط بین نمره های افراد معتاد در آزمون MMPI را با گذشته جنایی آنها نشان می دهد (سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۷).

ناتهن [۱۲]، (۱۹۸۹). در بررسی بین شخصیت و اعتیاد به الکل و مواد مخدر، همبستگی بین رفتارهای ضد اجتماعی در کودکی و نوجوانی با اعتیاد در بزرگسالی مورد پژوهش قرار گرفته است و محقق بر اساس یافته های تحقیق بیان کرده است که رفتارهای ضد اجتماعی با گرایش به الکل ارتباط دارد و رفتارها ضد اجتماعی و افسردگی از عوامل اصلی در گرایش به الکل و مواد مخدر به شمار می روند (دادستان، ۱۳۷۰).

چهارچوب نظری

تا کنون نظریه خاص قابل آزمونی که متغیرهای خشونت را با اعتیاد به مواد پیوند دهد، وجود نداشته است. اما نظریات مختلفی در ارتباط با انحرافات اجتماعی وجود دارد که ما از آنها استفاده نموده ایم. نظریه فشار اجتماعی: فشارهای اجتماعی ناشی از جامعه که بر روی افراد جامعه قرار میگیرد باعث ایجاد رفتار کج رویانه میگردد (نوابخش، ۱۳۸۶، ص ۴۰).

در ارتباط با نظریه فشار اجتماعی در ایران میتوانیم این موضوع را بیان کنیم، بسیاری از فشارهای اجتماعی چه از لحاظ اقتصادی و اجتماعی که بر روی افراد است باعث ایجاد رفتار کجرویه خواهد شد فشارهای اقتصادی که بر روی افراد است و بیشتر افرادی توانمند معیشت خودشان را با جامعه همناخت کنند و زندگی وامورات آن را بگذرانند شاید به دلایلی که ذکر میشود نبودن کار، نداشتن درآمد کافی، نداشتن سطح تحصیلات، باعث ایجاد کجرویهای در زندگی افراد میشود که انحرافات از قبیل دزدی و قتلهای پی در پی و کلاه برداریها قاچاق مواد را شامل می شود. از انحرافات که در ایران وجود دارد، خشونت والدین، نسبت به بچه ها که بسیار رواج پیدا کرده و افراد تحت فشار اجتماع این رفتار را پیش می گیرند.

رابرت مرتن این فشار را ناشی از عدم توانایی شخص در دستیابی به اهداف مقبول اجتماعی میدانند، رابرت کوهن ناکامی در رسیدن به جایگاه بالا در جامعه را عامل فشار می شمارد و کلوار دو اهلین عدم برخورداری اشخاص از فرصتهای نامشروع برای نیل به هدف را وارد کننده فشار بر افراد و راندن آنان به سوی کج رفتاری میدانند (صدیق سروستانی، ۱۳۸۵، ص ۱۳۷).

نظریه ادوین ساترلند و پیوند افتراقی نظریه دیگری است که در این مقاله از آن استفاده شده است. فرضیه اصلی ساترلند پیوند افتراقی [۱۳] این است که رفتار انحرافی مثل سایر رفتارهای اجتماعی از طریق همنشینی و پیوستگی بادیگران آموخته میشود. فرد بز هکار در طول حیات خود از طریق پیوستگی و ارتباط بادیگران، انگیزه ها و گرایشها و ارزشهای انحرافی را فرا میگیرد. مردم به نسبت همنشینی و ارتباطی که با قانون شکنان دارند، کجرو میشوند و عوامل چندی این تاثیر پذیری را تعیین مینمایند:

۱- تماسهای زیادی که بادیگران برقرار میشود [۱۴].

۲- سن شخص به هنگام برقراری تماس بادیگران است [۱۵].

۳- نسبت تماس با کجروان جامعه به نسبت تماس با هممتایان است [۱۶] (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳، ص ۱۱۶).

نظریه آنومی دورکهایم یکی از پراوازه ترین نظریه های جامعه شناسی است. به نظر او کژ رفتاری و بز هکاری یک واقعیت اجتماعی است و از این رو بهنجار است نه نابهنجار. در تعریف دورکهایم آنومی اشاره به نوعی بی سازمانی، اختلال، اغتشاش، گسستگی، بی هنجاری در نظام جمعی دارد. بنابه نظر دورکهایم، حضور فیزیکی، اعتقادات اخلاقی و وابستگی های عاطفی بایکدیگر توضیح داده میشوند و هسته اولیه آن را مجاورت افراد میدانند. آشکارا همبستگی میتواند تاثیر مثبتی بر روند جامعه پذیری داشته

باشد بنابراین بین گسستگی روابط اعضای خانواده و رشد عاطفی رابطه معکوس وجود دارد. بین اعتقادات اخلاقی و وابستگی های عاطفی اعضای گروه رابطه معناداری وجود دارد. پس هر گاه جامعه یا گروهی برای

میزان تأثیر خشونت والدین بر گرایش فرزندان به اعتیاد..... ۵۳

مثال خانواده سخت بکپارچه باشد، آن جامعه اعضایش را تحت نظارت دقیق خود دارد. با این ترتیب این جامعه یا گروه از عوارض ناکامی و مصیبت‌های آتی تا اندازه زیادی مصونیت دارد و از این رودست یازیدن به رفتارهای تند غیر قانونی یا غیرهنجاری کمتر است (نوابخش، ۱۳۸۶، ص ۴۲).

نظریه روانکاوی زیگموند فروید یکی از معتبرترین و پرآوازه ترین نظریات در باب منشاء و ریشه رفتار و نیز تبیین روانی کژ رفتاری و انحراف است. او در نظریه شخصیت، کژ رفتاری را بعنوان گونه‌ای بیماری روانی در نظر آورده که از نابسامانی هادریکی از لایه‌های سه گانه شخصیت (نهاد، خود و فراخود) فرد و یار و رابط آنها بایکدیگر پدید می آید. قدیمی ترین بخش روح مانهاد خوانده میشود. نهاد شامل همه چیزهایی است که به ارث به ما رسیده و در هنگام تولد در ما هست و در وجود ما ثابت است و شامل غرایز میباشد. خود بخشی از نهاد است که تحت تأثیر مستقیم دنیای خارج و تجارب آگاه حاصل گردیده است. فروید فرا خود را شدیداً تحت تأثیر تعلیمات والدین میدانند. به طوری که این نظریه مدعی است چنانچه فراگرد "جامعه پذیری طبیعی" در دوران کودکی شخص طی نشده باشد نوعی خود برتری یا فراخود ناقص تشکیل شده و لذا چنین شخصی فاقد اخلاق خواهد بود و کجروی بوجود می آید (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳، ص ۱۱۶).

فرضیات

به نظر می رسد بین خشونت والدین و گرایش فرزندان به اعتیاد رابطه وجود دارد.
به نظر می رسد بین خشونت جسمانی والدین و گرایش فرزندان به اعتیاد رابطه وجود دارد.
به نظر می رسد بین خشونت روانی والدین و گرایش فرزندان به اعتیاد رابطه وجود دارد.
به نظر می رسد بین خشونت اقتصادی والدین و گرایش فرزندان به اعتیاد رابطه وجود دارد.
به نظر می رسد بین خشونت اجتماعی والدین و گرایش فرزندان به اعتیاد رابطه وجود دارد.
به نظر می رسد بین خشونت جنسی والدین و گرایش فرزندان به اعتیاد رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

در این پژوهش، از آنجائیکه روش تحقیق مایمیایی، نیمه تجربی می باشد، برای جمع آوری داده ها و اطلاعات مربوط به متغیرهای این تحقیق از پرسشنامه استفاده شده است. اکثریت سئوالات طرح شده در پرسشنامه از نوع سئوالات بسته می باشد. جمعیت این پژوهش شامل دودسته از افرادند: کلیه مردان معنادار ۱۰-۲۰ ساله مراجعه کننده به مراکز ترک اعتیاد در شهرستان تهران در شهر یورماه ۱۳۸۸، تعداد کل مراکز ترک اعتیاد شهرستان تهران شامل ۷۰ باب می باشد. که روزه به طور تقریبی ۵ پذیرش جدید داشتند به

۵۴.....پژوهش نامه علوم اجتماعی ، سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۸۷

علاوه مراجعین قبلی که برای گرفتن دارو مراجعه می کردند، حدوداً ۳۵ نفر روزانه تحت درمان قرار می گرفتند.

همچنین کلیه مردان غیر معتاد ۱۰-۲۰ ساله منطقه ۱۲ شهرستان تهران، تعداد کل مردان ۱۰-۲۰ ساله این منطقه برابر است با ۳۲۴۱۲ نفر، که این نمونه هم‌تاسازی شده است با نمونه معتادین. با توجه به اینکه روش این پژوهش به صورت نیمه تجربی می باشد، با توجه به سطح امکانات و دسترسی به مراکز حجم نمونه ۲۰۰ نفر می باشد، ۱۰۰ نفر مردان معتاد ۲۰-۳۰ ساله شهرستان تهران و مردان غیر معتاد ۲۰-۳۰ ساله منطقه ۱۲ شهرستان تهران.

جهت تعیین میزان روایی یا اعتبار ابزار اندازه گیری، از اعتبار صوری (محتوایی) استفاده شده است که در این روش از مشاوره و مصاحبه با اساتید و صاحب نظران موضوعی بهره گرفته شد. در این مطالعه، جهت تعیین میزان این قابلیت اعتماد و پایایی، و به عبارتی دقیق تر هم‌سازی درونی گویه ها جهت سنجش مفهوم و متغیر ترکیبی، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ۰/۷۷ است.

روش آماری

در این تحقیق، اطلاعات جمع آوری شده وارد کامپیوتر شده و با استفاده از نرم افزار آماری علوم اجتماعی (SPSS) مورد پردازش و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. سپس داده ها با استفاده از روشهای آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون T نمونه های مستقل) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

داده ها به کمک آزمون تحلیل شدند. از نظر ویژگیهای جمعیت شناختی، میانگین سن افراد معتاد مراجعه کننده به مراکز ترک اعتیاد و افراد عادی به ترتیب (۲۸/۷۱ و ۲۷/۴۱) بود. از لحاظ تحصیلات نیز دو گروه تقریباً هم‌متا شده بودند. آزمودنی های معتاد مراجعه کننده به مراکز نیز دارای خصوصیات زیر بودند: (۰/۸۶) تریاک، (۰/۴۹) هروئین، (۰/۸۱) کراک، (۰/۶۹) الکل، (۰/۳۲) مرفین، (۰/۶۸) شیشه، (۰/۲۰) کوکائین، (۰/۲۹) آمفتامین، (۰/۱۳) lsd، (۰/۳۴) انواع قرصها، (۰/۷۲) حشیش.

بررسی و مقایسه دو گروه مصرف کننده مواد و افراد عادی، در ابعاد مختلف خشونت، حاکی از تفاوت معنادار بین دو گروه در خرده مقیاس خشونت جسمی، اقتصادی، اجتماعی و جنسی بود.

جدول شماره (۱) نتایج آزمون t مستقل دو گروه معنادار و غیر معنادار بر حسب انواع خشونت

خشونت	t مشاهده شده	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین
خشونت جنسی	۵/۸۷۹	۱۶۵	۰/۰۰۰	۰/۴۴۲۵
خشونت روانی	-۰/۱۲۸	۱۷۹	۰/۸۹۹	-۰/۰۱۰۶
خشونت اقتصادی	-۲/۱۱۷	۱۷۲	۰/۰۳۶	-۰/۱۶۰۶
خشونت اجتماعی	-۲/۱۱۷	۱۷۲	۰/۰۳۶	-۰/۱۶۰۶
خشونت جنسی	۹/۴۱۵	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۶۹۷۰

نتایج آزمون نشان داد که بین دو گروه معنادار و غیر معنادار در پایگاه خشونت جسمی، اقتصادی، اجتماعی و جنسی، تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به تفاوت میانگین های دو گروه و این مسئله مشهود است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از این پژوهش، میزان تأثیر خشونت والدین بر گرایش فرزندان به اعتیاد می باشد. یافته های پژوهش فرضیات ما را تأیید کردند. در گروه معنادار خشونت والدین بیشتر اعمال شده بود. همچنین میانگین خشونت جسمی و جنسی در گروه معنادار به طور معناداری از گروه غیر معنادار بالاتر بود. با توجه به داده های حاصل از این پژوهش، مشخص شد اکثریت معنادارین جامعه ایرانی در سنین خیلی جوان به این معضل مبتلا می شوند. یکی از عواملی که خیلی تأثیر گذار است در گرایش آنها به اعتیاد رفتار والدین می باشد. رفتار خشونت آمیز والدین در کودکی و نوجوانی تأثیر بسزایی دارد و اثر آن را در دوران جوانی مشاهده می کنیم فردی که در دوران کودکی و نوجوانی مورد خشونت واقع شده سعی می کند این رفتارها را جبران کند و چون راه درست مقابله را نمی داند معمولاً به انواع انحرافات روی می آورد. اکثریت افراد مورد مطالعه ما مجرد و از نظر میزان تحصیلات هم زیر دیپلم می باشند.

در خصوص اهداف فرعی و مقدماتی، یعنی بین خشونت والدین و ابعاد این خشونت و گرایش فرزندان به اعتیاد رابطه وجود دارد. نتایج نشان داد که اختلاف بین میانگین این دو گروه وجود دارد. به عبارتی بین گروه معنادار و غیر معنادار تفاوت معناداری وجود دارد و این دو گروه از نظر خشونت و میزان آن در یک سطح قرار ندارند. این نتیجه شرط اولیه برای انجام تحقیق است. بدین معنا که برای سنجش خشونت والدین بر گرایش به

اعتیاد، انتخاب نمونه‌های است که قبل از مرحله آزمایش در یک شرایط مساوی برخوردار باشند که این امر در تحقیق حاضر به تأیید رسیده است.

در تحلیل نتایج فوق‌باید اذعان داشت که به زعم اندیشمندان و مباحثی که مطرح شده بود حدث برای این بود که خشونت والدین تأثیر دارد بر اعتیاد و با توجه به تحقیقی هم که صورت گرفت این امر اثبات شد.

خشونت جسمانی باعث همنشینی فرد با افراد بزه کار شده و فرد به انواع بزه (اعتیاد) دچار می‌شود و طبق تحقیقی که صورت گرفت این مسئله برایمان اثبات شد. (تئوری ادوین ساترلند)

هنگامی که همبستگی و رشد عاطفی بین اعضای خانواده بیشتر باشد فرد کمتر اعمال ناهنجار از خود نشان می‌دهد و با توجه به یافته‌های این امر اثبات نشد. (نظریه آنومی دور کیم)

ناکامی فرد در رسیدن به جایگاه بالاتر باعث فشارهای اقتصادی شده و فرد این فشار را به صورت خشونت وارد خانواده کرده و فرزندان عکس‌العمل نشان داده به این رفتار و به اعتیاد و یا سایر جرائم روی می‌آورد و با توجه یافته‌های این امر اثبات شد. (تئوری کوهن)

فشار موجود در اجتماع باعث فشار روی افراد شده و این فشار به داخل خانواده هم سرایت کرده و فرزندان چنین خانواده‌ای در معرض بزه قرار می‌گیرند و با توجه به یافته‌های این امر اثبات شد. (تئوری فشار مرتن)

وقتی فرایند جامعه‌پذیری طبیعی در فرد به طور کامل طی نشود و فرد در کودکی مورد آزار و اذیت جنسی قرار گیرد در بزرگسالی به انواع رفتار انحرافی دچار می‌شود و با توجه به یافته‌های این امر اثبات شد. (نظریه فروید)

نتایج این پژوهش، باید بار عایت محدودیت‌هایی از قبیل مقبولیت اجتماعی، جهت‌گیری در خود گزارشی، تأثیرات موقعیت و یادآوری ضعف و خطاهایی در اندازه‌گیری خود گزارشی، در نظر گرفته شود. همچنین به دلیل کم بودن شمار آزمودنی‌ها و عدم کنترل متغیرهای مزاحم، باید در زمینه استنباط روابط علت و معلولی از یافته‌ها و تعمیم آنها احتیاط شود و پیشنهادات من در این زمینه به صورت زیر عنوان می‌شود: ۱- کارگاه‌های آموزشی ایجاد گردد که والدین قبل از فرزندآوری مورد مشاوره و آموزش قرار گیرند. ۲- مراکز مشاوره ویژه‌ای برای آموزش جوانان و چگونگی مقابله با استرس و خشم گذارده شود تا جوانان قبل از ازدواج این دوره‌ها را گذرانده تا بعد از ورود به زندگی توانایی مقابله با خشم خود را داشته باشند که به مشکلات بعدی دچار نشوند. ۳- دولت باید امکانات ویژه برای جوانان قائل شود (اشتغال، مسکن و...) تا هنگامی که جوان وارد زندگی می‌شود با انواع مشکلات اقتصادی روبه‌رو نشود. ۴- دولت باید مراکز مشاوره را ایجاد کند تا فردی که مورد خشونت واقع می‌شود بدون ترس مراجعه کرده و مورد درمان قرار

میزان تأثیر خشونت والدین بر گرایش فرزندان به اعتیاد..... ۵۷

گیرد و فرد خاطی در قبال کاری که انجام داده مجازات شود. ۵- دولت باید از طریق رسانه‌های عمومی، انواع خشونت را معرفی کرده، برنامه‌های آموزشی برای مقابله با آنها قرار دهد. ۶- تحقیقاتی ملی انجام شود که کودکان و نوجوانان چه نوع خشونت‌هایی را در خانه یا مدرسه تجربه می‌کنند و یافته‌ها به اطلاع عموم برسد تا راهکارهایی مناسب برای آنها تدوین گردد.

پی‌نوشت‌ها

1- okhovat	9- Weisman, C.P.
2- Manson	10- Douglas, A.M.
3- Francesco, B.	11- Fisher, D.G.
4- Locio, D.I.	12- Nathan, P.E.
5- Gemma, M.	13- differential association
6- Rounsavile, B.G.	14- Frequency
7- Weissman-Myrna, M.	15- priority
8- Kleber, H.D.	16- intensity

منابع

- اخوت، ولی‌الله (۱۳۸۲). "اعتیاد و شخصیت، بیست و پنجمین سمپوزیوم پزشکی ایران". تهران.
- اورنگ، جمیله (۱۳۶۷). **پژوهشی در ارتباط با اعتیاد**. تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دادستان، پریخ (۱۳۷۰). **روان‌شناسی مردمی تحولی**. تهران: انتشارات دریا، دلاور، علی (۱۳۷۱). **روش تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی**. تهران: دانشگاه پیام‌نور، سازمان تبلیغات اسلامی (۱۳۶۸). **افیون**. تهران: انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، صدیق سروستانی، رحمت‌اله (۱۳۸۷). **آسیب اجتماعی**. تهران: انتشارات سمت، صفاری، علیرضا (۱۳۸۳). "آسیب خانواده در سال تحصیلی ۸۳-۸۴". پایان‌نامه دکترای پزشکی. دانشگاه علوم پزشکی کرمان، طایفی، علی (۱۳۸۱). **جامعه‌شناسی ایران**. تهران: انتشارات دوران، علیزاده، زهرا (۱۳۵۹). "بررسی تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی و بعضی ویژگی‌های شخصیتی بر اعتیاد در سال تحصیلی ۵۹-۶۰". پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی دانشگاه تهران، فرجاد، محمدحسین و دیگران (۱۳۶۹). "بررسی علل روانی و اجتماعی در ایران در سال تحصیلی ۶۹-۷۰"، محبوبی منش، حسین (۱۳۸۱). **امنیت و انحرافات اجتماعی. فصلنامه کتاب زنان**، سال پنجم، شماره ۱۸، محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). **وندالیسم**. تهران: انتشارات آن، مصلحی، زبینه (۱۳۵۹). "بررسی مشکلات عاطفی جوانان معتاد در سال تحصیلی ۵۹-۶۰". پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی دانشگاه تهران، نوایخش، مهرداد (۱۳۸۶). **مبانی نظریه در جامعه‌شناسی**. تهران: انتشارات پردیس دانش، نقدی، اسداله (۱۳۸۲). **درآمدی بر جامعه‌شناسی شهری، انسان و شهر**. تهران: انتشارات فراوان، شناسی مردمی تحولی، تهران، انتشارات دریا، ۱۳۷۰.